

DEZAVANTAJLI MAHALLELERDE YAŞAYAN GENÇLERİN SOSYAL HAKLARA ERİŞİMİ

CM/Rec(2015)3 sayılı Tavsiye Kararı

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

DEZAVANTAJLI MAHALLELERDE YAŞAYAN GENÇLERİN SOSYAL HAKLARA ERİŞİMİ

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince
21 Ocak 2015'te
kabul edilen
CM/Rec(2015)3 sayılı Tavsiye Kararı

Fransızca basımı:
*Accès des jeunes des quartiers
défavorisés aux droits sociaux*

Bu yayındaki metinler, başlığın ve kaynağın, yani Avrupa Konseyi'nin eksiksiz olarak belirtilmesi kaydıyla yayınlanabilir. Söz konusu metinler ticari amaçlarla kullanılacaksa veya Avrupa Konseyinin resmi olmayan dillerinden birine çevrilecekse lütfen publishing@coe.int ile temasa geçin.

Kapak ve sayfa düzeni:
SPDP, Avrupa Konseyi

© Council of Europe, Mayıs 2016
Avrupa Konseyinde Basılmıştır

Günlük dilde "gençler"den kasıt genellikle 12-13 yaşından büyüklerdir. İstatistiksel nedenlerle Birleşmiş Milletler 15-24 yaş arasındakileri – ulusal tanımlar saklı kalmak üzere – genç olarak kabul etmektedir.

İçindekiler

CM/REC(2015)3 SAYILI TAVSİYE KARARI	5
CM/Rec(2015)3 sayılı Tavsiye Kararı Eki	9
Terimler Sözlüğü	23

CM/Rec(2015)3 sayılı Tavsiye Kararı

(21 Ocak 2015 tarihinde Bakanlar Komitesince, Bakan Vekillerinin 1217. Toplantısında kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Kuruluş Belgesinin 15.b maddesi uyarınca, Avrupa Konseyinin amacının, üyeleri arasında daha güçlü bir birlik sağlama olduğunu ve bu amaca özellikle de ortak ilkelere dayalı bir gençlik politikasının yaygınlaştırılmasıyla ulaşılabileceğini göz önüne alarak;

1961’de imzaya açılan (ETS No.35) ve 1996’da yeniden düzenlenen (ETS No.163) Avrupa Sosyal Bildirgesini (bundan böyle “Avrupa Sosyal Bildirgesi” olarak geçecektir) ve özellikle de Bildirgenin 1. Maddesini (çalışma hakkı), 7. Maddesini (çocukların ve gençlerin korunma hakkı), 9. Maddesini (mesleki rehberlik alma hakkı), 10. Maddesini (meslek eğitimi alma hakkı), 11. Maddesini (sağlığının korunması hakkı), 15. Maddesini (engelli insanların bağımsız olabilme, toplumla bütünleşme ve toplum yaşamına katılma hakkı), 17. Maddesini (çocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik bakımdan korunma hakkı), 19. Maddesini (göçmen işçilerin ve ailelerinin korunma ve yardım alma hakkı), 21. Maddesini (bilgi edinme ve istişarede bulunma hakkı), 30. Maddesini (yoksulluğa ve sosyal dışlanmaya karşı korunma hakkı), 31. Maddesini (konut hakkı) ve aynı zamanda Avrupa Sosyal Haklar Komitesinin ilgili sonuç ve kararlarını ve Hükümetler Komitesinin raporlarını dikkate alarak;

Avrupa Konseyinin gençlik politikasına ilişkin, Bakanlar Komitesinin CM/Res(2008)23 sayılı Karar Tasarısını hatırdta tutarak;

Komitenin üye ülkelere gönderdiği aşağıdaki tavsiye kararlarını hatırd tutarak;

- Gençlerin resmi eğitim sistemi dışındaki eğitim/öğreniminin yaygınlaştırılması ve tanınmasına dair Rec(2003)8 sayılı Tavsiye Kararı;
- Sosyal haklara erişimin iyileştirilmesine dair Rec(2003)19 sayılı Tavsiye Kararı;
- Gençlerin yerel ve bölgesel yaşama katılımına dair Rec(2004)13 sayılı Tavsiye Kararı;
- Engelli bireylerin haklarını ve topluma tam katılımlarını yaygınlaştırmaya: 2006-2015 yılları arasında Avrupa'daki engelli insanların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik: Avrupa Konseyi Eylem Planına ilişkin Rec(2006)5 sayılı Tavsiye Kararı;
- Toplumsal cinsiyetin eğitimde ana akıma dahil edilmesine dair CM/Rec(2007)13 sayılı Tavsiye Kararı;
- Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimine ilişkin Avrupa Konseyi Bildirgesine dair CM/Rec(2010)7 sayılı Tavsiye Kararı;
- Çocuk hakları ve çocuk ve aile dostu sosyal hizmetlere dair CM/Rec(2011)12 sayılı Tavsiye Kararı;
- Engelli bireylerin siyasi ve kamu yaşamına katılımına dair CM/Rec(2011)14 sayılı Tavsiye Kararı;

Parlamente Asamblesinin 'Yaygın eğitim'e dair 1437 (2000) sayılı ve "Gençlik haklarıyla ilgili Avrupa çerçeve sözleşmesine doğru" konulu, 1978 (2011) sayılı Tavsiye Kararlarını ve Bakanlar Komitesince kabul edilen, bu tavsiye kararlarıyla ilgili olarak verilen cevapları hatırd tutarak;

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimlerinin gençlerin Yerel ve Bölgesel yaşama katılmalarına ilişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Bildirgesini ve dezavantajlı mahallelerden gençlerin toplumla bütünleşmesine dair 319 (2010) sayılı Karar Tasarısını hatırd tutarak;

Aynı zamanda aşağıdaki belgeleri de göz önüne alarak;

- özellikle gençlik katılımı, aktif vatandaşlık, yaygın eğitim, toplumla bütünleşme ve toplumsal birlik konularına yapılan göndermeleri dikkate alınmak suretiyle, Avrupa Gençlik Bakanlarının 5. Konferansında (Bükreş, 27-29 Nisan 1998) kabul edilen Sonuç Bildirgesi;
- özellikle dezavantajlı gruplardan gelen gençlerin kendileriyle ilgili bilgilere erişimine, genel ortak ilkelere dayalı ulusal gençlik politikalarının geliştirilmesine ve gençlerin ve gençlik örgütlerinin bu politikaların

oluşturulmasında mümkün olduğunca yer almalarına yapılan göndermeleri dikkate almak suretiyle, Avrupa Gençlik Bakanlarının 6. Konferansında (Selanik, 7-9 Kasım 2002) kabul edilen Sonuç Bildirgesi;

- Avrupa Konseyinin gençlik konusundaki özel konumunu daha da geliştireceği belirtilen, Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanlarının Üçüncü Zirvesindeki Bildirge ve Eylem Planı (Varşova, 16-17 Mayıs 2005);
- bakanlar Komitesinin, üye ülkeleri, toplumsal cinsiyetler arasındaki hukuki (de jure) eşitlikle fiili (de facto) eşitlik arasındaki farkı, toplumsal cinsiyet konusunu ana akım politikalara dahil etmek suretiyle kapatmaya davet eden, Mayıs 2009 tarihli, "Toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirelim" adlı Bildirgesi;
- Avrupa Konseyi üye devletlerinin, özellikle istihdam, adalete erişim, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi, konuta ve temel kamu hizmetlerine erişim de dahil olmak üzere, mal ve hizmetlerin sağlanmasında ayrımcılık karşıtı mevzuatın kabul edilip uygulanmasını kararlaştırdığı, Bakanlar Komitesinin 20 Ekim 2010'da kabul ettiği (CM(2010)133) sayılı, Romanlarla ilgili Strazburg Bildirgesi;
- 8. Avrupa Gençlik Bakanları Konferansında kabul edilen Bildirge ve Gündem 2020 - Avrupa Konseyi gençlik politikasının geleceğine ilişkin program;
- Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa Komisyonunun (ECRI) Çingene karşıtlığı ve Romanlara karşı ayrımcılıkla mücadeleyle ilişkin 13 (CRI(2011)37) sayılı Genel politika Tavsiyesi;

2009 yılından beri özellikle de "Buyrun girin!" projesiyle uygulanmakta olan, Avrupa Konseyi gençlik sektörünün insan haklarını, sosyal kapsayıcılığı ve gençlerin toplumsal yaşama aktif katılımını yaygınlaştırmaya yönelik çalışmalarını hatırd tutarak;

Kaliteli eğitime, güvenceli istihdama, düzgün yaşam koşullarına, yeterli ulaşım imkanlarına, sağlık hizmetlerine, teknolojiye erişimin ve topluma sosyal, kültürel ve ekonomik anlamlarda katılımın tüm gençlerin topluma dahil edilmesi ve aktif vatandaşlık işlevini yerine getirmeleri için bir ön koşul olduğunun altını çizerek;

Özellikle yoksulluk içinde yaşayan, dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerin tam bireysel bağımsızlığa ve yetişkinliğe geçişte, kötü fiziksel ve zihinsel sağlık, madde suiistimali, kendine zarar verme, şiddet, ayrımcılık ve dışlanma dahil olmak üzere, her türlü riske karşı daha da hassas konumda olduklarının bilincinde olarak;

Dezavantajlı mahallelerden pek çok gencin kendi durumlarını ve içinde yaşadıkları toplumun durumunu iyileştirme konusunda motivasyona sahip olduklarını ve gerek kendilerinin gerekse örgütlerinin sosyal birlik ve bütünlük açısından oynayabilecekleri rolün bilincinde olduklarının farkında olarak;

Avrupa'nın dört bir yanında meydana gelen ve gençleri de içeren demografik değişiklikleri ve göçle ilgili sorunları hatırd tutarak;

Avrupa'daki ekonomik kriz bağlamında gençlerin sosyal durumunun ve yaşamlarındaki fırsatların kötüleşmeye devam ettiği gerçeği üzerinde durarak,

1. Üye ülkelerin hükümetlerine dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerin özel durumlarını ve ihtiyaçlarını göz önüne alan, sürdürülebilir, kanıta dayalı kamu politikaları oluşturup uygulamalarını tavsiye eder. Bu politikalar aşağıda sıralanan çalışmalarla bu gençlerin karşı karşıya oldukları yoksulluk, ayrımcılık, şiddet ve dışlanmayı önlemeyi ve tamamen ortadan kaldırmayı hedeflemelidir:

- a. Eğitim öğretim, istihdam ve meslek, sağlık, konut, bilgi ve danışmanlık, spor, eğlence ve kültür alanlarında erişilebilir, makul maliyetli ve gençlere uygun kamu hizmetleri sağlayarak dezavantajlı mahallelerden gençlerin yaşam koşullarını iyileştirmek;
- b. Nerede bulunurlarsa bulunsunlar dezavantajlı mahalleleri olumsuz etkileyen ayrımcılığın ve tecridin ortadan kaldırılması için somut tedbirler uygulamak;
- c. Dezavantajlı mahallelerden gençlerin kendi yaşama ortamlarının planlanması ve yönetilmesiyle ilgili bütün konularda kendilerine danışılmasına ve sürece katılımlarına yönelik anlamlı fırsatlar ve programlar oluşturmak;
- d. Tüm gençlerin ayırım yapılmaksızın toplumda aktif bir rol almalarını sağlayacak somut tedbirleri uygulamak;
- e. Yaygın eğitim ve gençlik çalışmalarının ve bu eğitimi sağlayanların, özellikle de gençlik çalışanlarının ve gençlik kuruluşlarının dezavantajlı mahallelerde ayrımcılığın, şiddetin ve dışlanmanın önlenmesi ve aktif vatandaşlığın yaygınlaştırılması ve bu mahallelerin gelişimi için destek sağlamadaki rolünün bilincinde olmak;
- f. Dezavantajlı mahallelere yönelik gençlik politikaları oluşturulurken toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımlar geliştirmek ve kapasite arttırımını ve genç kadın ve erkeklerin eşit katılımını sağlamak üzere destek sağlamak;

2. Üye ülke hükümetlerinin, politikalarını ve programlarını oluşturup uygularken bu tavsiye kararının ekinde önerilen tedbirleri göz önüne almalarını ve yerel ve bölgesel yönetimleri de aynı şekilde hareket etmeye teşvik etmelerini tavsiye eder;

3. Üye ülkelerde gençlik konularından sorumlu makamların bu tavsiye kararının ve ekinin tercüme edilerek, gençliğin anlayacağı bir iletişim uslubuyla, özellikle de gençler arasında mümkün olduğunca geniş bir biçimde dağıtımının yapılmasını sağlamalarını tavsiye eder;

4. Avrupa Konseyi Genel Sekreterinden, söz konusu tavsiye kararını, Avrupa Konseyi üyesi olmayıp da Avrupa Kültür Sözleşmesine (ETS No. 18) taraf olan devletlerin hükümetlerinin dikkatine sunmasını talep eder.

CM/Rec(2015)3 sayılı Tavsiye Kararı Eki

Dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerin sosyal haklara erişimine ilişkin tedbirlerle ilgili öneriler

Bu ekte yerel, bölgesel veya milli yönetimlerin kendi ilgili yetkinliklerine göre ve ulusal gerçeklere gereken önem verilmek suretiyle alabilecekleri tedbirler önerilmektedir. Bu tedbirler, 2009 yılından beri sektörler arası ortaklarla birlikte, Avrupa Konseyi gençlik sektörüncü yönetilen “Buyrun, girin!” projesinde elde edilen “fiili” gençlik çalışmaları deneyimlerine dayanılarak oluşturulmuştur. Söz konusu tedbirler dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerin yaşamlarının gerçeklerine ve gençlik çalışanlarının, politika üretenlerin, araştırmacıların ve Avrupa Konseyi gençlik sektörünün tüm paydaşlarının bildirdiği deneyimlere dayanmaktadır. Bu tedbirler milli seviyeden yerel seviyeye kadar sorumlu yönetim yetkililerine, özellikle de dezavantajlı mahallelerden gelen gençler başta olmak üzere, sosyal haklarına erişimde güçlüklerle karşılaşan gençleri desteklemeye yönelik gayretleri için kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu öneriler sosyal haklara erişimde tüm gençler için yararlıdır. Ancak şiddet, dışlanma ve ayrımcılıkla karşılaşma olasılığı en yüksek olan gençler dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler olduğundan söz konusu öneriler bu gençler üzerinde daha büyük bir etki yaratabilir.

Üye ülkelerin gençlikten sorumlu yetkilileri, bu tavsiye kararının ve içerdiği önerilerin dağıtımını yapmaya ve uygulamaya teşvik edilirler. Buna, söz konusu tavsiye kararını ve içerdiği önerileri ulusal gençlik politikalarına ve sosyal politikalara dahil etme, yerel ve bölgesel yönetimleri bunlardan haberdar etme ve bunları uygulamalarına yardım etme ve gençlerin sosyal haklara erişimiyle ilgili olarak çeşitli sektörlerle ve kurumlarla ortaklıklar başlatma da dahildir. Özellikle de konuyla en çok ilgili olanlar dahil olmak üzere, gençlik temsilcileri bu tavsiye kararıyla ilgili görüşmelere ve karar verme sürecine dahil edilmelidir.

İlgili makamlar bu tavsiye kararı sonucunda gerçekleştirilen gençlik ve sosyal politika girişimleriyle ilgili ilerlemeleri, birden çok disiplini içeren bir yaklaşımla, mümkün olan en çok sayıda ilgili kaynaktan gençlik ihtiyaçlarıyla ilgili kanıt toplayarak, en geniş sosyal paydaş grubunu sürece dahil ederek ve bunlar içinde konuyla en ilgili olanların (örneğin dezavantajlı mahallelerden gençler ve bunları destekleyen gençlik çalışmaları ve gençlik kuruluşları gibi) bu gayretlere eşit ortaklar olarak katılmalarını sağlayarak takip etmeye, kaydetmeye ve değerlendirmeye teşvik edilirler. Tüm bu faaliyetlerin merkezinde, dezavantajlı mahallerde yaşayan gençlerin gerçekliği yer almalıdır. Bu gerçekliği belirleyen unsurlar çok katmanlı ayrımcılık, hak mahrumiyetleri ve marjinalleştirilmedir.

A. Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi

i. Eğitim ve öğretim

Dezavantajlı mahallelerden gelen gençler eğitim haklarını tam olarak kullanmada çok çeşitli engellerle karşılaşmakta olup, eğitim potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünde de aşmaları gereken pek çok güçlük bulunmaktadır. Bu güçlükler ve engeller arasında, eğitim kurumlarına fiziksel olarak erişimlerinin bulunmamasından, eğitim düzeyinin yetersizliğine ve eğitimde başarısız olmalarına kadar çeşitli engeller ve güçlükler mevcuttur. Aşağıdaki tedbirler dezavantajlı mahallelerden gelen gençlere eğitim hakkına ulaşırken yardımcı olacak tedbirlerdir:

- okul öncesinden başlamak üzere, yüksek eğitime kadar dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerin eğitim ve öğretimine yatırım yapmak;
- eğitim kaynaklarına eşit erişim sağlanması ve bu kaynakların eşit bir biçimde kullanılmasını yaygınlaştırmak üzere toplumsal cinsiyete ve haktan yararlananlara hassasiyet gösteren bütçeleme uygulamak;
- eğitim müfredatının gençlerin istihdam edilebilmelerine yönelik ihtiyaçlar ve gençlerin emek pazarına girmelerinin önündeki güçlükler açısından daha anlamlı hale gelecek şekilde güncellenmesi;
- akademik yöntemlere alışkın olmayan gençler için meslek eğitimini daha çekici ve anlamlı hale getirmek;
- okul sisteminde mesleki rehberliğin statüsünü, tanınmasını ve kaynaklarını iyileştirmek;
- eğitime erişimin bireylerin ve ailelerinin finansal kaynaklarına bağımlı olmamasını temin etmek üzere, eğitime katılımı ilgili, eğitim ücretinin

üzerinde ve ötesindeki maliyetleri karşılayamayacak durumda olanlara ilave destek sağlamak (kitap, giysi, yemek vb. satın almak üzere).

- okulların ve eğitim kadrolarının eğitimin başarıyla tamamlanmasının önündeki öğrenme ile ilgili ve sosyal sorunları ve kültürel ya da diğer engelleri mümkün olduğu kadar erkenden değerlendirip tespit edebilecekleri ve öğrencilerin okulu terk etmesini önleyecek spesifik tedbirler uygulamalarını sağlayacak mekanizmalar oluşturmak;
- okulu erken bir safhada terk eden gençlere kaliteli bir “ikinci eğitim şansı” vermek ve buna özgüveni ve girişimciliği arttıracak yaygın eğitimi ve mobilite programlarını ve beceri ve nitelik kazanmalarını sağlamak üzere işe dayalı eğitimi dahil etmek;
- merkezinde öğrencilerin ihtiyaçları ve aktif katılımları yer alan, yaşam boyu sürecek bütüncül bir eğitimin parçası olarak okullarla, genç işçilerle bağımsız gençlik kuruluşları arasında yaygın eğitim ortaklıklarının gelişmesini yaygınlaştırmak;
- özellikle ilköğretime ve orta öğretimin ilk basamaklarına demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimini dahil etmek ve bu eğitimin sağlanmasında karşılıklı destek için öğretmenlerle gençlik çalışanları arasında ortaklıklar oluşturmak;
- diğer hususlarla birlikte, okulları emniyetli ve zorbalıktan arınmış yerler haline getirmenin yanı sıra, her türlü önyargı, ayrımcılık, ayırma, cinsel taciz ve her türlü şiddet tezahüründen arındırmak üzere, arabuluculuk yoluyla spesifik tedbirler uygulamak;
- gençleri bilgilendirilmiş kararlar vermelerinde desteklemek üzere, gençlere yönelik sağlık, beslenme ve cinsel konularda kapsamlı eğitim ve bilgilendirmeyi yaygınlaştırmak;
- öğrenciler tarafından seçilmiş temsilcilerin okullarda karar verme sürecine dahil edilmesine yönelik mekanizmalar yoluyla katılımcı okul toplumları oluşturmak;
- öğretmen eğitimine yönelik programlara yeni içeriklerin(sosyal sorunlar, sosyal kimlik ve gençlerin kaygıları gibi), yeni yaklaşımların (örneğin kültürlerarası yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet yaklaşımı ve arabuluculuk gibi) dahil edilmesi, söz konusu mahallelerde gençlerle yakın çalışma içinde olan profesyonellerle ortaklıklar oluşturulması ve ilgili eğitim programları suretiyle, öğretmen eğitim programlarının, dezavantajlı mahallelerden gelen gençlerle çalışmanın güçlükleri göz önüne alınarak uyarlanması;

- yaygın eğitim ve enformel/gayri resmi eğitim/öğrenimle edinilen öğrenmenin tanınması ve belgelenmesi dahil olmak üzere, spesifik tedbirler uygulamak suretiyle, farklı eğitim sektörleri arasında, diğer bir deyimle okul eğitimiyle yaygın eğitim/öğrenim programları arasında, hareket kabiliyetinin kolaylaştırılmasını teşvik etmek;
- eğitim stratejilerinin ve politikalarının oluşturulmasında, aileleri göçebe bir hayat tarzına sahip, geçici göçebelik sürecinde olan (örneğin işçi göçü gibi) veya mülteci veya iltica isteminde bulunan gençlerin özel koşullarını ve eğitime erişimini güçleştiren engelleri göz önüne almak;

ii. İş ve istihdam

Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler iş hayatına geçişte ciddi güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu güçlükler arasında yeterli niteliklere sahip olmama, öz güven eksikliği, yaftalanma veya ayrımcılık ve bir kez emek piyasasına girdikten sonra da, çoğu kez güvencesiz çalışma koşulları yer almaktadır. Bu güçlükler bu gençlerin yaşadıkları mahallelerin çoğu kez kentin dış kenarlarında, yalıtılmış ve ayrılmış olması nedeniyle daha da ağırlaşmaktadır. Aşağıdaki tedbirler gençlerin dezavantajlı mahallelerden sürdürülebilir ve güvenceli istihdama geçişlerinin kolaylaştırılmasında etkili olabilecek tedbirlerdir:

- çıraklık, eğitim ve meslek programlarını, kapsayıcı olmalarını, iş fırsatlarıyla ilişkili olmalarını ve ilerleme olanakları açık ve net bir biçimde belirlenmiş olacak şekilde uyarlamak;
- çıraklık karşılığı yeterli ödeme yapılarak çıraklığın dezavantajlı mahallelerden gelen gençler için işlerliği olan bir seçenek olmasını sağlamak üzere (özellikle mevzuat düzenlemeleriyle) her türlü gayreti göstermek;
- stajyerlik şeklindeki istihdamın yasal bir istihdam şekli olmasını ve iş hayatına başlayan gençlerin emek piyasasına girmeleri için işlerliği olan bir giriş noktası olmasını (özellikle mevzuat düzenlemeleriyle) temin etmek. Sürece işverenlerin de dahil edilmesi daha iyi sonuçlar alınmasını sağlar;
- dezavantajlı mahallelerden gençlerin mesleki eğitim fırsatları, çıraklık ve daha sonra da iş arama ve bulmada karşılaştıkları spesifik engelleri göz önüne alarak, gençliğin bilgilendirilmesine ve gençlere kariyer danışmanlığı sağlanmasına ilişkin mevcut yaklaşımları iyileştirmek ve yeni yaklaşımlar geliştirmek;
- dezavantajlı mahallelerden gelen gençler için gerek kamu gerekse özel sektörde işe dayalı öğrenme fırsatlarına erişimi, ilgili sosyal paydaşlarla ortaklıklar kurmak da dahil olmak üzere kolaylaştırmak;

- ilave destek olmaksızın bu tür becerileri edinmekte güçlüklerle karşılaşan gençler için çalışma deneyimi programları oluşturmak üzere sorumlu makamları (yerel yönetimler, eğitim kurumları vb.) diğer sosyal ortaklarla (yerel işletmeler, büyük şirketler, işçi sendikaları, ticaret odaları) birlikte çalışmaya teşvik etmek;
- hiçbir gencin dört aydan uzun bir süre eğitimden, öğretimden veya istihdamdan mahrum kalmamasını temin etmeye yönelik tedbirler de dahil olmak üzere, bir “gençlik garantisi” oluşturup bu uygulamanın olabilirliğini incelemek;
- yaygın eğitim kanalıyla edinilen deneyimleri ve toplum çalışmalarını, emek piyasası için anlamlı iş tecrübesi olarak kabul etmek. Bunun için ilgili sosyal ortaklar (eğitim ve öğretim sağlayanlar, işverenler ve bunların dernekleri, gençlik kuruluşları, gençlik çalışmaları yapanlar vb.) arasında iyi uygulama alışverişi gereklidir;
- mevcut kamu hizmetleri kanalıyla, bilgi teknolojilerine erişimin iyileştirilmesine yatırım yapmak (gençlik merkezleri, halk kütüphaneleri, medya merkezleri, gençlik bilgi ve danışmanlık merkezleri vb.);
- iş arayan gençler için kariyer danışmanlığı ve destek tedbirlerini, kamu sektöründeki gençlik istihdamı ve toplumsal çalışma sağlayıcılarının ve eğitim kurumlarının programlarına dahil etmek (istihdam bilgilerinin edinilmesine yönelik çalıştaylar, CV yazma, mülakat teknikleri vb.);
- gençlerin mikro finansmana ve kooperatif finansmanı programlarına erişimini kolaylaştırarak, gençlerin girişimciliğine ve sosyal projelere katılımına ilişkin koşulları iyileştirmek;
- kaliteli istihdam sağlamaları maksadıyla, özel sektör paydaşlarına ve özellikle de yerel işletmelere ilgili vergi muafiyetleri ve diğer tür finansal destek olanaklarıyla teşvikler önermek;
- genç ebeveynin emek piyasasına erişimini kolaylaştırmak üzere çalışma saatleriyle uyumlu ve makul ücretlerle sağlanan kamu çocuk bakımı tesislerine yatırım yapmak;
- genç ailelerin iş ve aile yaşamlarını uyumlu hale getirmede karşı karşıya kaldıkları zorluklara duyarlı tedbirleri uygulamaları için kamu ve özel sektördeki paydaşlara teşvikler sağlamak (babalar için babalık izni uygulamaları, esnek çalışma düzenlemeleri, çocuk bakım tesisleri vb.);
- istihdam stratejileri ve politikaları oluştururken gençlerin işe girerken karşılaştıkları özgül engelleri göz önüne almak.

iii. Konut

Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler düzgün, makul fiyatlı, güvenli konut sahibi olmak da dahil olmak üzere, bağımsız yaşama konusunda ciddi engellerle karşı karşıyadırlar. Serbest piyasada aktif bir biçimde ayrımcılığa tabi tutulan ve çoğu kez sosyal konutlara erişim sağlayamayan gençler, evsiz kalma veya sağlık ve refahlarına zarar verecek ve eğitimlerine veya istihdamlarına devam etmelerini önleyecek kötü yaşam koşullarında yaşama riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Aşağıdaki tedbirler gençlerin konuta erişimine yardımcı olmada etkili oldukları kanıtlanmış tedbirlerdir:

- sorumlu makamları dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin yeterli ve makul fiyatlı konutlara erişim imkanlarını iyileştirecek tedbirleri uygulamaya teşvik etmek;
- evsiz kalma riskiyle karşı karşıya olan veya zaten evsiz gençler, genç aileler, gençler, özellikle de azınlık mensubu olan ve aile içi şiddete maruz kalanlar dahil olmak üzere, konut stratejisi planlamasında ve uygulamasında en hassas konumda olanları karar verme sürecine dahil etme olasılığını göz önüne alarak, bu grupların özel konut ihtiyaçlarını aktif bir biçimde ele almak;
- kamu konut idareleri ve ilgili diğer hizmet sağlayıcılarıyla yoğun koordinasyon sağlayarak konut edinme sürecine ilişkin süreci sadeleştirmek;
- uygun, gençlerin algılayabileceği türden iletişim vasıtalarıyla ve gençlik enformasyon merkezleri ve gençlik çalışmaları merkezleri gibi mevcut kamu altyapısından yararlanarak, mevcut konut ve konut yardımına ilişkin güncel bilgilerin dağıtımının yapılmasını kolaylaştırmak;
- yetkili makamları bağımsız bir yaşama başlamak isteyen gençlerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış, konut biçimlerinin tüm türlerini ve çeşitliliğini, sosyal konutlardan özel mülklerin kiralanmasına kadar çeşitli yöntemleri içeren “karma konut piyasaları” oluşturmaya teşvik etmek ve onlara bu konuda yardımcı olmak;
- yerel toplulukların kendi içinde çeşitliliğini sağlayacak ve ayrıştırmayı ve gettoleşmeyi önleyecek “karma konut projelerini” hayata geçirmede sorumlu makamları desteklemek;
- uygulama tedbirleri dahil olmak üzere, tüm karma konut piyasasında (özel ve kamu sektörü) asgari güvenlik, sağlık ve hijyen standartlarına uyulmasını sağlayacak mekanizmaları oluşturmak. Bu standartlara uyulmamasını tüketiciyi koruma kuruluşları veya diğer kurumlarla işbirliği içerisinde ilgili makamların dikkatine sunmak (ani denetlemeler, şikayet

mekanizmaları). Bu standartlarla ve mekanizmalarla ilgili bilgilerin geniş bir biçimde dağıtımı, gençlerin kolayca erişebileceği iletişim vasıtalarıyla yapılmalıdır;

- gezgin toplulukların kullanımı için temiz suya, elektrige ve uygun sıhhi tesisata sahip “duraklama tesisleri”, bu girişimlerin toplum direnciyle karşılaşması halinde ilgili araboluculuk desteğiyle tamamlanmak suretiyle sağlanmalıdır.

iv. Sağlık

Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler spesifik sağlık risklerine karşı daha hassas konumda olup, bu gençlerin hastalıkları önleme ve bakım konularında hizmet sağlayan kaliteli sağlık kurumlarından yararlanma ve bunlara erişme olasılığı daha düşüktür. Sağlık haklarından yararlanmada güçlük çeken gençlerin desteklenmesinde aşağıdaki yaklaşımların olumlu sonuçlar verdiği görülmüştür:

- gençlerin kolaylıkla yararlanabileceği sağlıkla ilgili ve sosyal hizmetlerle ve gençlerin kolaylıkla izleyebileceği (özellikle İnternet tabanlı sosyal medyada) iletişim vasıtalarıyla sağlanan sağlık bilgileri sayesinde dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin parasız ve kaliteli sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak;
- çeşitli boyutlarda dışlanma biçimleriyle karşı karşıya olan özellikle hassas konumdaki gençlerin (genç romanlar ve göçebe kadınlar, zihinsel sağlığı bozuk gençler, engelli gençler ve HIV pozitif gençler vb. dahil olmak üzere) sağlık ihtiyaçlarına özel dikkat sarf etmek;
- gereğine göre uygun tedbirler alarak (örneğin tercüme hizmeti, kültürel araboluculuk sağlayarak), hastalarla tıp görevlileri arasında dil engelleri de dahil olmak üzere, gençlerin hizmetlere erişimi önündeki kültürel, davranışsal ve diğer engelleri ele almak;
- gençlere yönelik çalışmalar yapan mevcut kamu kurumları, eğitim kurumları ve toplumsal kurumlar aracılığıyla, gençlik sağlık programlarının ve kriz danışmanlık hizmetlerinin oluşturulmasına yatırım yapmak. Bunu, sağlıklı ve sorumluluk sahibi olmayı içeren yaşam tarzlarına ilişkin (özellikle madde suiistimali, bağımlılık, cinsel ve üreme sağlığı, erken, plansız veya kriz yaratan gebelikler, zihinsel sağlık, spor, beslenme, aile ve iş bakış açıları ve genel zindelik konularını ele alarak) farkındalık artırıcı ve destek programları vasıtasıyla gerçekleştirmek. Bu tür programların dezavantajlı mahallelerde yaygınlaştırılmasında ve güncellenmesinde gençlik konularında çalışanlar, sosyal yardım görevlileri ve hemşireler etkili bir biçimde rol alabilir.

- çeşitli tedbirler almak suretiyle (yaşam boyu öğrenme fırsatları, dezavantajlı mahallelerde çalışan diğer profesyonel çalışanlarla uygulama ve deneyim alışverişi dahil olmak üzere), doktorları, hemşireleri ve toplumsal sağlık çalışanlarını, hasta-sağlık görevlisi mesleki ilişkilerinin kültürlerarası yönleri, toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılık, tıbbi konular üzerinde konuşmada isteksizlik, sağlık hizmetlerinde gençleri kolayca yanına alabilecek türden yaklaşımlar vb. gibi alanlardaki yetkinliklerini güncellemeye teşvik edecek programlar oluşturmak;
- ilgili gençlerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak sağlık stratejileri geliştirmek. Bunu yaparken dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençleri ve bu bölgelerde çalışan gençlik işleri görevlilerini, söz konusu stratejilerin geliştirilmesi ve bunlarla ilgili karar verilmesine ilişkin süreçlere doğrudan doğruya dahil etmek;
- okul dahilinde ve dışında sporu sağlıklı bir yaşam tarzı sürdürme ve geleceğe yönelik sağlık sorunlarını önleme yöntemi olarak yaygınlaştırmak. Bunu yaparken, kamu spor tesislerinin sağlanmasına veya iyileştirilmesine yatırım yapmak da dahil olmak üzere, kamu spor tesislerine tam ve eşit bir erişim sağlayacak tedbirleri de almak.

v. Bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri

Yaşadıkları mahallelerin yeri ve kaynakların eksikliği nedeniyle, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin bilgiye ve danışmanlık hizmetlerine erişimi sınırlıdır. Ancak bu gençler söz konusu hizmetlere en çok ihtiyacı olan insanlar arasında yer almaktadırlar. Aşağıdaki yaklaşımlar bu gençlerin bilgiye ve danışmanlık hizmetlerine erişimini iyileştirmektedir:

- diğer konuların yanı sıra, sosyal haklar, sosyal yaşama yurttaşlık bağlamında katılım ve sosyal katılım ve uluslararası hareket yeteneği konularında güncel ve gençlerin kolaylıkla anlayabileceği bilgileri, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden (ICT) tam anlamıyla yararlanarak sağlayan kapsamlı ve tamamen erişilebilir gençlik bilgilendirme sistemlerinin iyileştirilmesine, bu sistemlerin mevcut olmadığı hallerde bunların oluşturulması imkanlarının araştırılmasına yatırım yapmak;
- gençlerle doğrudan temas halinde çalışan danışmanlık personeline ve diğer profesyonel çalışanlara kültürlerarası konularda ve toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılıkla ilgili eğitim imkanı sağlamak;
- mahallelerdeki mevcut toplum altyapısını (sağlık merkezleri, gençlik merkezleri, okullar, gençlik kuruluşları vb.) kullanmak suretiyle gençliğin kolaylıkla erişebileceği bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri sağlamak;

- gençlik bilgilendirme ve danışmanlık hizmetlerinin kalite ve etkililiğini kabul gören standartlara dayalı olarak takip edip güvence altına alacak tedbirleri uygulamak;

vi. Spor, eğlence ve kültürel faaliyetler

Spor, eğlence ve kültürel faaliyetler Avrupa'nın tümünde giderek birer meta halini almış durumdadır. Bunlara erişim çoğu kez, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin mali gücünü aşan önemli parasal harcamaları gerektirmektedir. Bu olanaklarla ilgili sınırlı farkındalık, yetersiz bilgilendirme ve fiziksel uzaklık gibi diğer engeller gençlerin spor, eğlence ve kültür faaliyetlerine erişimini daha da güçleştirmektedir. Oysa bunlar, paradoksal bir biçimde, gençlerin sosyal yaşama katılıp aktif vatandaşlık faaliyetleri içine girebilmelerini sağlayacak mükemmel kanallar olarak kabul edilmektedir. Aşağıdaki tedbirlerin, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin kültür faaliyetlerine, eğlenceye ve spora erişimini iyileştirmede yararlı oldukları görülmüştür:

- dezavantajlı mahalleleri tamamen erişilebilir ve burada yaşayanların mali olanakları dahilinde olan spor ve eğlence tesisleriyle donatmak ve mevcut olanları da iyileştirmek ve bunu ilgili toplulukların söz konusu olanakların seçilmesiyle ilgili sürece tam katılımıyla gerçekleştirmek;
- mevcut kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmak üzere, toplumsal gelişim ve katılım stratejilerini birbiriyle bütünleştirmek (gençlikle ilgili çalışmalar, eğitim, toplumsal hizmetler, bilgi ve danışmanlık hizmetleri, kültürel kurumlar vb.);
- aktif gençlik katılımı ve vatandaşlık, sosyal bütünleşme, kapsama ve zindeliğin teşvik edilmesinde gerek sporun, gerekse kültür faaliyetlerinin sunduğu potansiyelin farkında olarak bunlara toplumsal gelişim programlarında daha geniş bir yer vermek;
- ailelerinin kontrolünün dışında spor, gençlik çalışmaları ve diğer faaliyetlere katılırken gençlerin karşılaştıkları spesifik güçlüklerin bilincinde olmak ve her iki cinsten gençlerin bu tür faaliyetlere erişimini ve dahil edilmesini sağlayacak toplumsal cinsiyet açısından ve kültürel özellikler açısından hassas tedbirler uygulamak;
- tiyatro, konserler ve sergiler dahil olmak üzere, dezavantajlı mahallelerden gençlerin bu tür kültürel fırsatlara erişimini ve bunların söz konusu gençlerin mali gücü dahilinde olma olanaklarını iyileştirmek;

- dezavantajlı mahallelerden gençlere, yeteneklerini ve kültürel yaratıcılıklarını etkili bir biçimde kullanarak, toplumlarının iyileşmesine aktif bir biçimde katılabilmelerine yönelik rehberlik etmek ve fırsatlar sunmak;

B. Ayrımcılığı yıkmak ve sosyal kapsayıcılığı yaygınlaştırmak

Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler bilerek veya ihmal sonucunda sıklıkla tecrit edilme ve toplumdan ayrı yerlerde tutulma deneyimi yaşamaktadırlar. Bu durum bu gençlerin toplumda daha da çok yaftalanmalarına neden olmakta ve mahallelerinin dışına çıktıklarında yaşadıkları ayrımcılığı daha da ağırlaştırmaktadır. Bu da dışlanma ve kapana sıkıştırılma duygusunun yarattığı bir kısır döngü içine girmelerine yol açmaktadır. Aşağıdaki tedbirler, bu grupların toplumdan ayrı tutulma ve tecrit edilmelerinin nedenlerini ve belirtilerini hedef aldıklarından, sosyal kapsayıcılığı yaygınlaştırmada etkili olmaktadır:

- bütün gençlerin kamu tesislerine eşit erişime sahip olmaları gerektiğini teyit etmek. Sorumlu makamlarca elzem kamu hizmetlerine (postaneler, toplum merkezleri, gençlik çalışma merkezleri, iş bulma büroları ve bilgi ve iletişim teknolojileri dahil olmak üzere) erişim sağlanamıyorsa kolayca erişilebilir ve makul maliyetli ulaşım hizmetlerine yatırım yapmak;
- örneğin “gezici gençlik çalışmaları” yöntemiyle, kentin kenar mahallelerinde ve toplumdan ayrılmış bölgelerde yaşayan dezavantajlı topluluklardaki en büyük tecrit altında olan ve haklarından en fazla mahrum kalmış olan gençlere ulaşmak;
- devlet sektörlerinin ve kademelerinin çeşitli katmanları arasında yapılacak işbirliği ile ve ilgili topluluklardaki gençlerin doğrudan katılımıyla toplumsal iyileştirme stratejileri oluşturularak, toplumdan ayrı yaşayan, tecrit edilmiş dezavantajlı toplulukların özel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak.

C. Gençlerin yaşam ortamlarının planlanması ve yönetilmesinde anlamlı katılım fırsatlarını yaygınlaştırmak

Siyasi açıdan bakıldığında, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler daha geniş toplum kesimleriyle karşılaştırıldığında, yaşamlarını doğrudan etkileyen karar verme süreçlerinde bile, haklarından en fazla mahrum bırakılmış gruplardır. Bu tür süreçlere katılım vatandaşlık işlevlerinin yerine getirilmesinde önemli bir mekanizmadır. Kent planlaması ve yaşam ortamlarının yönetilmesine ilişkin konularda gençlere danışılması, oluşturulacak politikalarla ele alınması gereken gerçek ihtiyaçlar ve kaygılarla ilgili kanıtlar sunar. Aşağıdaki tedbirler, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin kendi yaşam ortamlarıyla ve gerek kendileri gerekse daha geniş toplum açısından kaygı verici sorunlarla

ilgili karar verme sürecine katılımının ve kendileriyle istişarenin iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır:

- gençlerin ve temsilcilerinin (kent, topluluk ve mahalle seviyelerinde) kendi yaşam ortamlarının planlanmasına katılmalarına imkan sağlayan, kapsayıcı ve saydam süreçler oluşturmak ve gençlerin ihtiyaçlarının, en gerekli kamu hizmetlerine ve toplum tesislerine erişimlerinin bu planlamanın merkezinde yer aldığı hususunu gerektiği gibi kabul etmek. Buna ilişkin iyi uygulamalar arasında yerel ve bölgesel seviyede, örneğin belediye gençlik konseyleri, gençlik parlamentoları veya forumları oluşturmak yer almaktadır. Bu kuruluşlar, dernek veya kuruluşlara üye olsun veya olmasınlar, tüm gençlere düşüncelerini açıklama, kendilerini etkileyen politikaların oluşturulması ve uygulanmasının yanı sıra, Avrupa Konseyinin gençlik sektöründe yürürlükte olan eş yönetim ilkeleriyle ilgili olarak da öneriler sunmaya imkan vermektedirler
- kendileriyle ilgili planlama süreçleri konusunda gençleri bilgilendirmek ve onlarla istişarede bulunmak üzere gençlerin sevdiği lokasyonları ve medyayı (sosyal medya, gençlik kuruluşları ve merkezleri, spor kulüpleri, gençlerin sık sık gittiği kamuya açık alanlar) kullanmak;
- en büyük hak mahrumiyeti içinde olan gençlere ulaşmak ve bu gençlerin ilgili tartışmalara katılımını kolaylaştırmak üzere dezavantajlı mahallelerde aktif olarak çalışan gençlik kuruluşlarına sürdürülebilir destek ve kaynaklar sağlamak.

D. Bütün gençlerin ayrımcılığa tabi tutulmaksızın aktif vatandaşlar olarak görevlerini yapabilmelerini sağlamak

Sosyal önyargılar, toplumdan tecrit edilme vb. gibi nedenlerle ortaya çıkan ayrımcılık, dezavantajlı mahallelerde yaşayan pek çok gencin önündeki engelleri daha da ağırlaştırmaktadır. Gençlik çalışmaları yoluyla alınan ve farklı arka planları olan insanlar arasında bütünleşmeyi ve olumlu ilişkileri teşvik eden tedbirler ayrımcılığın önlenmesinde ve etkilerinin giderilmesinde etkili olmuştur. Aşağıdaki tedbirler gençlerin aktif bir biçimde vatandaşlık görevlerini yerine getirmelerini teşvik edebilir:

- dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin ve toplumun bütünlüğünü, toplumda yaşayanlar arasında karşılıklı anlayışı, farklı sosyal ve kültürel arka planlardan gelen insanlara karşı oluşan olumsuz tavırlarla mücadele etmeyi, yaftalamayı ve ön yargıları azaltmayı, sosyal haklara, insan haklarına, kapsayıcılığa erişimi sağlamayı amaçlayan gençlik kuruluşlarının

girişimlerini, fon sağlama, proje geliştirme, yönetim desteği, tesisler ve/veya kapasite arttırma dahil olmak üzere çeşitli tedbirlerle aktif bir biçimde desteklemek;

- örneğin bilgi ve faaliyetlerin topluluk üyelerine geleneksel veya alternatif formatlarda sunulması gibi yöntemlerle, erişimin kapsayıcılığını teşvik etmek;
- gençlik çalışmalarına (gezici gençlik çalışmaları dahil olmak üzere), toplum tesislerine ve aktif vatandaşlığı, sosyal bütünleşmeyi, kültürler arası diyalogu ve dezavantajlı mahallerde yaşayan gençleri azınlık ve çoğunluk topluluklarına mensup daha geniş akran grupları ile bir araya getirecek diğer faaliyetleri teşvik eden etkinliklere gençlerin katılmasını sağlayan gençlik kuruluşlarına yatırımı arttırmak;
- meskün bölgelerde erişim standardı olarak kabul edilmiş olan Evrensel Tasarım ilkeleri uyarınca, engelli gençlerin kamuya açık tüm binalara erişimini sağlamaya yönelik tedbirleri uygulamak;
- özel gençlik gruplarının her türlü ayrımcılığa ve yaftalamaya karşı özel bir hassasiyeti olduğunu teyit ederek, bu sorunu çözmek üzere yerine göre spesifik tedbirler almak;

E. Dezavantajlı mahallelerde yaygın eğitimin, gençlik çalışmalarının, gençlik kuruluşlarının ve gençlik çalışanlarının varlığını tanımak ve kabul etmek

Yaygın eğitim/öğrenim ve gençlik çalışmalarının, gençlere yaşadıkları dezavantajların üstesinden gelmelerine ve topluluklarının ve genel olarak toplumun gelişiminde aktif ve yapıcı bir rol oynamalarına yardımcı olacak yaklaşımlar ve çözümler bulmalarında etkili yöntemler oldukları birçok kez kanıtlanmıştır.

Ancak gençlik çalışmaları ve yaygın eğitim/öğretim ve bunları sağlayanlar, gençlik kuruluşları ve daha genelde de gençlik çalışanlarının toplumsal ve siyasi anlamda tanınırlığı düşük seviyededir ve bu işler çoğu kez statüsü düşük işler olarak görülür. Aşağıdaki tedbirler gençlik çalışmalarının ve yaygın eğitimin/öğretimin değerini artırır ve Avrupa'nın her tarafında toplumun gelişmesine katkıda bulunur:

- sorumlu makamları, gençlik çalışmalarını, dezavantajlı gençlere ilişkin strateji ve politikaların oluşturulması ve uygulanması süreçlerinde gençlik çalışanlarıyla istişare etmek de dahil olmak üzere, çeşitli tedbirler alınmak suretiyle toplumsal bütünlüğü desteklemeye yönelik önemli bir tedbir olarak kabul edip, bu çalışmalara değer vermeye teşvik etmek,

özellikle de fon tahsisatı usullerini sadeleştirerek gençlik çalışanlarına ve gençlik kuruluşlarına fon sağlamak, gençlik çalışanlarına yaşam boyu öğrenme konusunda kolaylık sağlamak, gençlerle birlikte çalışan gençlik çalışanlarıyla diğer meslek grupları arasında deneyim alışverişini teşvik etmek, gençlik çalışmaları kapsamındaki çalışma şartlarını ve gençlik çalışmalarının toplumdaki statüsünü iyileştirmek;

- mevzuata ve prensiplere ilişkin ilgili tedbirler de dahil olmak üzere, çeşitli tedbirleri uygulayarak, yaygın eğitim/öğretim sağlayan gençlik profesyonellerini ve gençlik kuruluşlarını iyi uygulamaların yaygınlaştırılması konusunda desteklemek;
- sürdürülebilir fonlar ve diğer türden yapısal destekler sağlamak da dahil olmak üzere, mevcut ortamın dezavantajlı mahallelerde gençlik çalışmalarında ve yaygın eğitim/öğretimde aktif olan gençlik kuruluşlarını güçlendirmesini sağlayacak tedbirler almak.

F. Dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğini iyileştirmek

Dezavantajlı mahallelerde yaşayan genç kadınlar sosyal dışlanma risklerine daha çok maruz kaldıklarından bu grupların sosyal haklarını kullanabilmeleri için ilave desteğe ihtiyaçları vardır. Aşağıdaki tedbirler, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmaya ve sosyal haklara erişimini iyileştirmeye etkili bir katkı sağlamaktadır:

- dezavantajlı mahallelerde yaşayan genç ebeveyni (özellikle genç anneleri) eğitim ve öğretime devam etmeye veya yeniden başlamaya veya uygun ödenek sistemleri ve çocuk bakımı destek hizmetleri dahil olmak üzere çeşitli tedbirlerle iş aramaya teşvik etmek;
- dezavantajlı mahallelerde yaşayan genç kadınların ve genç erkeklerin kendileri açısından kaygı duydukları sorunları kamu alanında seslendirebilmelerini sağlamak üzere, gençlik kuruluşlarına, siyasi yaşama ve topluma, bu alanlarda kendilerine özel olarak ayrılmış platformlar sayesinde katılabilmelerini mümkün kılacak özel destek tedbirleri almak;
- spesifik bir cinsiyete özgü gençlik kuruluşlarını, karma gençlik çalışmalarını ve toplumsal cinsiyet açısından hassas konumda olan erkek çocukların/ genç erkeklerin girişimlerini desteklemek de dahil olmak üzere çeşitli tedbirlerle gençlerin toplumdaki liderlik girişimlerini desteklemek,

G. Dezavantajlı mahallelerde her türlü şiddeti önlemek

Dezavantajlı mahallelerde gerek aile içinde gerekse ev dışında şiddet sıklıkla rastlanan bir sorun olup gençler bu olgunun hem mağdurları hem de failleridir. Çok çeşitli biçimlerde ortaya çıktığı görülen şiddet olayları bir korku ortamı yaratarak bu tür mahallelerde yaşayan gençlere karşı önyargı ve ayrımcılığı körüklemektedir. Aşağıdaki yaklaşımlar şiddetin önlenmesine ve sona erdirilmesine yardımcı olabilir:

- yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde çeşitli sorumlu makamlarla (polis, gençlik yargı ve şartlı salıverme kurumları, sağlık ve sosyal hizmet kurumları ve gençlik çalışanları dahil olmak üzere) dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençler ve bunların temsilcileri arasında (gençlik kuruluşları, gençlik çalışmalarında bulunanlar vb.) diyalog platformları oluşturarak, mahallelerde karşılaşılan her türlü şiddetle etkili bir biçimde mücadele etmeye yönelik nedenleri ve stratejileri tespit etmek;
- zorbalık, cinsel taciz, toplumsal cinsiyete bağlı şiddet ve dezavantajlı mahallelerde yaygın olan diğer her türlü şiddet türleriyle baş etmeye yönelik örgün ve yaygın eğitim programları oluşturmak ve uygulamak;
- genç şiddet mağdurlarının iyileşme sürecine yönelik destek tedbirlerini sağlamak ve bu tedbirlerle ilgili bilgilerin dezavantajlı mahallelerde yaygın bir biçimde dağıtımını, gençliğin kolayca anlayacağı iletişim yöntemleri kullanarak gerçekleştirmek;
- genç mağdurları toplumsal cinsiyet kaynaklı şiddet olaylarını polise bildirmeye teşvik ederken, bu mağdurlar için alternatif kalacak yer olanağı sağlamak da dahil olmak üzere, güvenliklerini sağlayacak hizmetlere erişimini temin etmek;
- dezavantajlı mahallelerde şiddet olaylarıyla baş etmekten sorumlu polis, yargı mensupları ve ilgili diğer makamların temsilcilerine toplumsal cinsiyet konusuna hassasiyet gösteren insan hakları eğitimi vermek;
- polisleri dezavantajlı mahallelerdeki gençleri şiddet eylemlerine karşı korumaya teşvik etmek ve bunu, söz konusu korumayı sağlamayanlar için açık, net ve etkili yaptırımlar uygulamak suretiyle gerçekleştirmek;
- şiddet olayları faillerinin geri kazanılmasını, genç suçluların toplumla yeniden bütünleştirilmesini ve nefret söylemi ve nefret suçlarını önlemeyi destekleme amacını taşıyan girişimleri kolaylaştırmak.

Terimler Sözlüğü

Aktif vatandaşlık: siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama düşünceli ve sorumluluk duygusuyla katılma kapasitesi. Gençler aktif vatandaşlığı (sivil toplumun faaliyetleri vasıtasıyla), topluluklarının aktif ve sorumluluk sahibi üyeleri olmak suretiyle, bir demokraside vatandaşlığın altında yatan kavram ve değerlerle tanışarak öğrenirler (örgün veya yaygın olsun, genellikle bir tür eğitim vasıtasıyla) ve ilgili yaşa ulaştıktan sonra da, bir demokraside yer alan vatandaş hak ve sorumluluklarını (oy verme, seçilme vb.) uygulayarak gerçekleştirirler. Aktif vatandaşlık aynı zamanda bir insan hakkı ve sorumluluğudur. Aktif vatandaşlık hem bir fırsat hem de yetkinlik gerektirmektedir. Sosyal haklarına erişimde engellerle karşılaşan gençlerin aktif vatandaşlık haklarını kullanma ve topluma sorumluluk alarak katılmada da engellerle karşılaşma olasılığı vardır.

Eş yönetim: Eş yönetim, 1960'lardan beri Avrupa Konseyi gençlik sektöründe uygulanmakta olan, kamu yetkilileriyle (gençlikten sorumlu hükümet temsilcileri) sivil toplum (sivil toplum kuruluşlarının ve ağlarının temsilcileri) arasındaki bir ortaklık modelidir. Eş yönetim sistemi içerisindeki ortaklar Avrupa Konseyi gençlik sektörünün politika ve programlarını birlikte, eşitlik esasına göre kararlaştırıp nasıl finanse edileceklerini belirlerler.

Dezavantaj (sosyal): Her bireyin kendi kendine yeterli olmak ve sürdürülebilir bir özerkliğe sahip olabilmek için gerekli vasıtalara erişememe durumu. "Buyrun girin!" projesi kapsamında, dezavantaj, bazı gençlik gruplarının veya diğer bireylerin sosyal haklarından (Avrupa Sosyal Bildirgesinde tanımlandığı şekliyle) tam olarak yararlanma fırsatı ve/veya vasıtalarından sistematik olarak mahrum edilme (tasarlanarak veya ihmal sonucu) süreci olarak görülmektedir. Bu da uygulamada, insan haklarının ihlali anlamına gelmektedir. Dezavantajlı olma durumu, bağımsızlığın, teşvikin, sorumluluğun, özsaygının ve başkalarının size saygısının, sağlığın, eğitimin, bilgilendirmenin, istihdamın, yeterli sosyal, kültürel ve finansal desteğin, sorunlara çare olacak destek sistemlerinin ve katılımın olmaması gibi halleri içerebilir.

Dezavantajlı mahalleler: gençler dahil olmak üzere sakinlerin yoksulluk, mahrumiyet, dışlanma, marjinalleştirilme, fırsat eşitsizliği, kötü yaşama koşulları, olumsuz bir çevre ve nüfusun çoğunluğuna nazaran daha hassas bir konum içinde olduğu bölgeler veya topluluklardır. Dezavantajlı mahallelerde gençler için önemli sayılan altyapı tesisleri ve hizmetleri yoktur ve bu da gençlerin yaşam fırsatlarını ve geleceğe yönelik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu altyapı tesislerine gençlik merkezleri, okullar ve diğer eğitim tesisleri, spor ve kültür tesisleri, kamuya açık toplantı merkezleri, sağlık merkezleri, iş ve eğitim merkezlerinin yanı sıra yerel işletmeler ve toplum girişimleri dahildir.

Bu mahalleler ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlerce ve özel sektör tarafından, fon sağlama açısından sıklıkla reddedilmekte veya göz ardı edilmektedir. Ayrıca söz konusu mahalleler yeterli ulaşım sistemleri olmaksızın kent merkezlerinden uzak olup bu da bu mahallelerin şehirden tecrit edilmesine ve ayrılmasına yol açmaktadır¹. Bu tavsiye kararında “dezavantajlı mahalleler” terimi esas itibarıyla kentsel alanlara atıfta bulunmaktadır, ancak aynı zamanda Roman² topluluklarının genellikle kötü şartlarda yaşadığı kırsal alanlar için de kullanılmaktadır.

Dezavantajlı gençler: Dezavantajlı mahallelerde (yukarıda tarif edildiği gibi) yaşayan dezavantajlı gençler çeşitli ve çok değişik biçimlerde (sosyal) dezavantajlara (yukarıda tarif edildiği gibi) sahiptirler. Bu dezavantajlar arasında ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye ve/veya kaynaklarının olmaması, mesleki eğitim veya işlerinin olmaması, geleceğe yönelik bir bakış açısının olmaması, daha büyük bir evsizlik riski, kanunla çatışma, cinsel istismar ve/veya şiddet, madde suiistimali vb. yer almaktadır. Bunun yanı sıra, bakım evlerinde büyüyen aileleri olmayan gençler, göçmen gruplara veya etnik azınlıklara mensup gençler, Roman gençleri, engelli gençler, zihinsel sorunları olan gençler veya hastalığı olan gençler ve toplumdan ayrı tutulan veya tecrit edilmiş toplumlarda yaşayan gençler gibi belli kategorilerdeki bazı gençlerin, diğer gençlere nazaran sosyal açıdan daha dezavantajlı olma olasılığı mevcuttur. Dezavantajlı gençler toplumda en çok marjinalleştirilmiş bireyler olup, bu gençlerin akranlarıyla aynı fırsatlara sahip olmaları için özel destek tedbirlerine ihtiyaçları vardır.

Ayrımcılık: “ayrımcılık” terimi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 41. Maddesinde açık bir biçimde anlatıldığı gibi veya ayrımcılığın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarında belirlenen herhangi bir diğer türü, hangi nedenle yapıldığına bakılmaksızın her türlü ayrımcılık türünü içerecek şekilde anlaşılmalıdır.

Gezici gençlik çalışmaları: Esnek yapıda, “gençlere erişim”i içeren bir gençlik çalışmasıdır. Bu çalışmalarda gençler bir gençlik merkezi veya büro gibi merkezi bir noktada toplanmaksızın gençlik konularına dahil edilmeye çalışılmaktadır. Gezici gençlik çalışmaları çeşitli şekillerde yapılabilmekte, sokak çalışmalarını, bireysel yardımı veya danışmanlık hizmetlerini, grup çalışmalarını ve toplumsal

1. Terim Mary Daly'nin 2002 Ekiminde Avrupa Konseyi Yayınevi tarafından yayınlanan *Avrupa'da Sosyal Haklara Erişim* adlı kitabındaki, hassas bölgelerle ilgili tanımdan esinlenilerek kullanılmıştır.
2. Avrupa Konseyinde kullanılan “Roman” terimi, Romanları, Sintileri, Kaleleri, ve Avrupa'daki diğer ilgili grupları anlatmak için kullanılmaktadır. Bunlara Gezginler ve Doğu Grupları da (Dom ve Lom'lar) dahil olup, kendilerini Çingene olarak adlandıranlar da dahil olmak üzere, söz konusu grupların çok geniş bir çeşitliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

çalışmaları içerebilmekte ve kapalı yerlerde olduğu kadar açık havada da, kamu alanında olduğu kadar özel yerlerde de gerçekleştirilebilmektedir.

Yaygın eğitim: “Yaygın eğitim”, örgün eğitim sisteminin dışında yer alıp, bir dizi beceriyi ve yetkinliği iyileştirmeyi amaçlayan herhangi bir planlı eğitim programı anlamındadır³.

Enformel/gayri resmi eğitim: “enformel eğitim” her bir bireyin, kendi çevresindeki eğitsel etkilerden ve kaynaklardan ve günlük deneyimlerinden (aile, akran grubu, komşular, karşılaşmalar, kütüphane, kitlesel medya, iş yaşamı, oyun, vb.) elde ettiği tavırlar, değerler, beceriler ve bilgilerdir.

Sosyal haklar: Avrupa Sosyal Bildirgesinde ve yeniden düzenlenmiş Avrupa Sosyal Bildirgesinde yer alan haklar.

Gençlik politikası: Gençlerin toplumla başarılı bir biçimde bütünleşmelerini destekleyecek ve topluluklarının aktif ve sorumluluk sahibi üyeleri olmalarını ve aynı zamanda birer değişim katalizörü görevi üstlenmelerini mümkün kılacak fırsatları ve deneyimleri gençlere sağlama amacıyla kamu makamlarınca uygulanan bir strateji. Bu strateji gençlerin yaşamlarının tüm yönlerine hitabeden dört boyuta sahiptir: a. İyi durumda olmak (fiziksel ve zihinsel olarak); b. Öğrenme (gayri resmi, yaygın ve örgün); c. Katılım ve d. Kapsayıcılık. Gençlik politikalarında tüm gençler hedef alınır, ancak sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan hassas konumda olanlara özel dikkat sarf edilmelidir.

Gençlik çalışanları: Gençlik çalışanları gençlerle birlikte ve gençler için ya gönüllülük esasına göre, ya da profesyonel olarak ve çeşitli kapsamlarda çalışan insanlardır. Bu çalışma alanları arasında, gençlik kuruluşları, gençlik hizmetleri, gençlik/sosyal çalışma eğitim kurumları veya gençlerle birlikte yaygın eğitim alanında çalışan diğer yapılar yer alır.

---

3. Karşılaştırım: Bakanlar Komitesinin üye ülkelere gönderdiği, CM/Rec(2010)7 sayılı Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimine ilişkin Avrupa Konseyi Bildirgesi konulu Tavsiye Kararı.

Sosyal bütünlük ve beraberlik demokrasi ve insan haklarının sürdürülebilirliği bakımından önemlidir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ve Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Sosyal Bildirgesinde yer aldığı gibi); Sosyal bütünlük ve beraberlikten maksat, özellikle de yoksulluk ve dışlanma riski taşıyanlar başta olmak üzere, toplumun tüm üyelerinin refahına yönelik olarak ortak bir sorumluluğun kabulüdür. Buna paralel olarak da, Avrupa Konseyinin gençlik politikasıyla gençlere "toplumun tüm alanlarında tam olarak yer almalarını mümkün kılacak bilgi, beceri ve yetkinlikleri geliştirmelerini sağlayacak eşit fırsatlar ve deneyimler" sunulmaktadır. Avrupa Konseyinin gençlik sektörü, özellikle de birden çok kültürün var olduğu dezavantajlı mahallelerde "Buyrun girin!" projesiyle, gençleri olumsuz etkileyen dışlanmaya, ayrımcılığa ve şiddete karşı bir gençlik politikası oluşturmaya ve gençlik çalışmaları çözümünü sunmaya çalışmaktadır.

Söz konusu proje, Gençlik için Avrupa Yönlendirme Komitesinin, Gençlik Danışma Konseyinin, Avrupa Konseyinin hükümetlerde ve sivil toplumda yer alan ortaklarının toplumsal bütünlük ve beraberlik ve gençlerin toplumsal yaşama dahil edilmesine ilişkin giderek artan kaygılarına ve dikkatlerini bu yöne çevirmelerine verilmiş bir cevap niteliğindedir. "Buyrun girin!" projesinde edinilen deneyimler, 2015 yılı Ocak ayında kabul edilen, Bakanlar Komitesinin üye ülkelere gönderdiği, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin sosyal haklara erişimi konulu Tavsiye Kararının çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bakanlar Komitesi söz konusu Tavsiye Kararında, özellikle yoksulluk içinde, dezavantajlı mahallelerde yaşayan gençlerin, fiziksel ve zihinsel sağlığının bozuk olması, madde istismarı, kendine zarar verme, şiddet, ayrımcılık ve dışlama dahil olmak üzere, her türlü riske karşı daha hassas konumda olduklarını kabul etmiştir.

Tavsiye Kararında gençlik alanında, eğitim ve sosyal politikaların çeşitli alanlarında tedbirler önerilmektedir. Ayrıca, metinde, yerel ve bölgesel düzeyde gençlik çalışmaları yapan ve sosyal politikalar üretenden dahil olmak üzere, tavsiye kararındaki önerilerin kamu makamlarınca nasıl uygulanacağına dair rehberlik bilgileri de yer aldığından, söz konusu çalışma tüm gençlerin toplumsal yaşama dahil edilmesi bakımından faydalı bir araçtır.

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE